

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

ВІСНИК

**Чернігівського національного
педагогічного університету**

Випуск 115

Серія: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

**Чернігів
2014**

ЗМІСТ

<i>Алексеевко Т.Ф.</i> ОСМИСЛЕННЯ ДОБРОЧИННОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ФЕНОМЕНУ І ЇЇ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	5
<i>Ананко Т.В.</i> ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ	8
<i>Ангелова С.О.</i> МАТЕРИНСТВО ЯК СФЕРА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНКИ.....	11
<i>Андрійчук С.В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У ПРОФІЛАКТИЦІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО – МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	15
<i>Архитова С.П., Майборода А.А.</i> АКМЕОЛОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ОПЕРАТИВНО-СПАСАТЕЛЬНОЙ СЛУЖБЫ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ.....	20
<i>Бондаренко З.П.</i> ГУВЕРНЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ	25
<i>Безпалько О.В., Комар І.М.</i> НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСВІТУ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	29
<i>Борисюк С.О.</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ НА МОЛОДІЖНІЙ ЛІНІЇ ТЕЛЕФОНУ ДОВІРИ.....	32
<i>Булавенко С.Д.</i> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО АКТИВНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....	36
<i>Буланов О.М.</i> ПРОФЕСІЙНА-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА.....	39
<i>Виселко А.Д.</i> ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО ПІДГОТОВЧОГО ЗАНУРЕННЯ У КУРСІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	42
<i>Волківська Д.А.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЛІДЕРСТВА	45
<i>Волковницька Т.М.</i> РОБОТА КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	48

РОБОТА КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті розглядаються особливості та основні напрями роботи куратора та їх значення в процесі професійного становлення майбутніх соціальних працівників у позааудиторній роботі в умовах вищого навчального закладу.

Ключові слова: умови, позааудиторна робота, куратор, завдання куратора, функції куратора, кураторські години.

Постановка проблеми. Швидкі темпи розвитку сучасного суспільства, науки і техніки, перехід української вищої школи на навчання за болонською системою освіти вимагають нових підходів до підготовки фахівців соціальної сфери. Зменшення кількості аудиторних годин на користь самостійної підготовки у вищих навчальних закладах призводить до того, що все більшого значення щодо професійного становлення майбутніх фахівців соціальної сфери набуває позааудиторна робота зі студентами. Робота кураторів академічної групи вищого навчального закладу є однією із складових педагогічних умов формування професійної компетентності соціальних працівників у позааудиторній роботі в умовах вищого навчального закладу. Саме тому дана тема є актуальною.

Питанням виховної роботи зі студентською молоддю присвячені праці таких науковців, як М.М. Фіцули, Р.І. Хмелока, А.В. Семенової. Проблема роботи кураторів є предметом вивчення С.В. Романової, Н.О. Давиденко, І.В. Литвин, Т.Ю. Осипової, І.О. Бартенської, О.О. Білої. Проте робота кураторів академічних груп майбутніх соціальних працівників як одна з педагогічних умов професійного становлення майбутніх спеціалістів соціальної сфери є мало досліджуваною проблемою і потребує подальшого вивчення.

Головною метою цієї статті є розглянути та проаналізувати роботу куратора як одну із складових педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників у вищому навчальному закладі.

Результати теоретичного аналізу. Вважаємо за доцільне розглянути дефініцію понять "умова", "педагогічна умова", "позааудиторна робота" та "робота куратора академічної групи". Словник української мови поняття "умова" трактує як необхідну обставину, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [8]. О.М. Пехота у навчальному посібнику "Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій" зазначила, що педагогічні умови – це категорія, що визначається як система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створених, необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети [7]. На думку Г.В. Голубової, педагогічні умови – це особливості організації навчально-виховного процесу, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості [1]. Проаналізувавши наукові доробки вчених щодо визначення педагогічних умов, ми пропонуємо робоче визначення педагогічних умов. Отже, під педагогічними умовами ми розуміємо певну систему організації виховного процесу, що реалізується у різних формах позааудиторної роботи, яка забезпечує цілісність навчання та виховання майбутніх соціальних працівників, сприяє всебічному гармонійному розвитку їх особистості та формуванню професійної компетентності.

Процес становлення студента як фахівця складається з таких етапів:

- 1) усвідомлення соціальної ролі людини, сприйняття вимог майбутньої професії;
- 2) усвідомленого пред'явлення цих вимог до себе;
- 3) самовиховання необхідних якостей, моделюючих особистість студента;
- 4) реалізації творчої діяльності.

Ці етапи професійного становлення майбутнього спеціаліста складають основу професійно-педагогічного виховання у ВНЗ, процес якого включає в себе навчальну, наукову, позааудиторну та громадську роботу [3, с.5].

Система позааудиторної роботи розглядається як сукупність виховних впливів, що забезпечують цілеспрямованість, систематичність, послідовність, сполучення педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю студентів. Основоположними принципами цієї системи є професійно-педагогічна спрямованість навчально-виховного процесу, взаємозв'язок і взаємообумовленість навчання і виховання студентів; тісний зв'язок навчально-виховного процесу вищого навчального закладу з практикою [6, с. 238].

До неї ми можемо віднести роботу кураторів груп, діяльність волонтерських об'єднань, роботу в органах студентського самоврядування, заходи виховного впливу на факультеті, участь студентів у місцевих, регіональних всеукраїнських проєктах (конкурсах) соціального спрямування, співпраця з державними та недержавними установами і організаціями, які надають соціальні послуги.

Детальніше зупинимося на роботі кураторів академічних груп. Інститут кураторів – це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи. Саме куратори можуть стати ефективними посередниками між суб'єктами освітнього – виховного процесу. Куратор (тьютор, наставник) студентської академічної групи – це наставник і організатор, вихователь і консультант для студентів групи. Він повинен спрямовувати виховну роботу групи, розвивати у студентів активність, самостійність, ініціативу, почуття відповідальності та зацікавленості в навчанні. Куратор постійно знаходиться в діловому спілкуванні зі студентами групи, добре знає кожного з них, що надає йому можливість впливати як на колектив групи в цілому, так і на кожного окремого студента [6, с. 254].

Основною метою роботи куратора є створення колективу в групі. Для цього необхідно проводити різноманітні заходи, в організації яких повинні брати участь усі студенти [6, с.223].

Щодо визначення ролі куратора, то куратор академічної групи є координатором дій усіх викладачів ВНЗ щодо здійснення ними навчальної і виховної мети. Куратор є головною ланкою у стосунках професорсько-викладацького складу, ректорату зі студентами і їх батьками. Він має допомагати студентам пізнавати й шанувати традиції і закони вищого навчального закладу, швидше адаптуватися в ньому. Робота з батьками теж є обов'язком куратора: контакт із групою неможливий без знання сімейних умов, родинних стосунків тощо. Робота куратора вищого навчального закладу є свідомою, доцільною діяльністю щодо навчання, виховання і розвитку студентів [3, с.14].

Куратор організовує певну систему відносин завдяки різноманітній виховній діяльності групи, яка, у свою чергу, створює умови для індивідуального самовираження кожного студента, розвитку особистості, збереження неповторності й розкриття потенційних здібностей, захисту її інтересів [2].

Традиційна модель кураторства функціонувала ще в системі радянської вищої освіти і практично без змін існує й зараз у багатьох вітчизняних вищих навчальних закладах. За цією моделлю куратором академічної групи або кількох студентських груп (об'єднаних однією спеціальністю) зазвичай призначається викладач, який читає лекції або практичні заняття у студентів і таким чином має можливість регулярного безпосереднього спілкування з ними. Загальне керівництво роботою кураторів покладено на заступника директора з соціально-гуманітарних питань, який у свою чергу тісно взаємодіє з університетськими структурами щодо позанавчальної та виховної роботи зі студентами. Мета й завдання діяльності кураторів академічних груп, права та обов'язки куратора академічної групи прописані у відповідному положенні, яке в кожному вищому навчальному закладі має свої особливості з урахуванням специфіки освітньої установи [4].

Варто зауважити, що план виховної роботи групи складається на основі концепції виховної системи навчального закладу, планом загальних заходів студентського активу ВНЗ, з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти України, а також особливостей складу групи. Планування кураторських годин здійснюється куратором академічної групи під керівництвом декана та заступника ректора з виховної роботи. Час складання плану – два тижні після початку семестру. Конкретні заходи з основних розділів плану включаються до поточних семестрових та місячних планів. План роботи на семестр обговорюється зі студентами, при цьому конкретизуються заходи, уточнюється час їх проведення, визначаються виконавці кожної запланованої справи. План виховної роботи затверджується на зборі групи [5, с. 2].

При більш детальному розгляді в цілях роботи куратора можуть бути виділені загальні та приватні. Загальні стосуються системи освіти і виховання в цілому. Відповідно до поставленої мети куратора вони реалізуються через формування життєвих цінностей та самосвідомості у студентів, визначення мети життєдіяльності студентів, формування поваги до законності, патріотичне виховання, культурне виховання, виявлення і розвиток творчих здібностей студентів, формування здорового способу життя серед студентської молоді та ряд інших. Реалізація даних завдань дає можливість виділити загальну функцію куратора у роботі зі студентами. Якщо у студентів виникають життєві ситуації, які носять особистий характер і їх вирішення потребує допомоги куратора, то тут ми можемо говорити про приватні функції куратора. Інакше кажучи, куратор працює і з групою в цілому, і з окремими студентами, враховуючи при цьому сформовані стосунки всередині колективу та індивідуальні особливості кожного студента [9].

Куратори груп майбутніх спеціалістів соціальної сфери особливо ретельно та відповідально мають відноситись до планування своєї роботи. Обов'язково мають враховуватись професійні вимоги до майбутніх спеціалістів соціальної сфери. Перевага має надаватися темам морально-етичного характеру, людяності, добropорядності, милосердя. Такий напрямок виховної роботи з групою, як морально-етичне виховання має бути особливо ретельно сплановано та реалізовано. Для цього у вищих навчальних закладах, що готують спеціалістів соціальної роботи, мають бути розроблені відповідні методичні рекомендації для роботи кураторів, збірка орієнтовних кураторських годин для студентів спеціальності "соціальна робота", проблемні питання мають обговорюватись на засіданнях методичного об'єднання кураторів груп соціальної роботи. Що свідчить про необхідність подальшої розробки даної теми.

Аналізуючи досвід роботи кураторів факультету соціальної роботи Чернігівського національного технологічного університету, можна виділити можливі варіанти кураторських годин, що мають за мету формування професійних якостей майбутніх фахівців соціальної сфери у позааудиторний час: кураторські години-бесіди, таких як "Моя майбутня родина", "Життя в чистоті", "Шлюб – фундамент суспільства" та ін.; організація туристичних походів до лісу Ялівщина (м. Чернігів); відвідування пам'яток культури, музеїв, театрів; відвідування обласних, міських, вузівських культурно-масових заходів та заходів спрямованих на виховання морально-етичних, естетичних цінностей та пропаганду здорового способу життя; кураторські години у формі зустрічей з фахівцями пенсійного фонду, територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) самотнім непрацездатним громадянам Деснянської районної у м. Чернігові ради, міського центру соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді та ін.

Виходячи з вищезазначеного, можемо виділити педагогічні умови формування професійної компетентності у майбутніх фахівців соціальної сфери через призму взаємодії куратора і студентів, які реалізуються на:

1) індивідуальному рівні – робота куратора на даному рівні передбачає комунікативну взаємодію куратора зі студентом, яка носить консультативно-виховний характер; контролююча функція куратора

стосовно успішності студента, умов його проживання в гуртожитку; взаємодія куратора з батьками при вирішенні складних ситуацій студента;

2) груповому рівні – передбачає заплановані щотижневі зустрічі з групою щодо вирішення загальних питань у формі кураторських годин, екскурсій, лекцій-бесід, тематичних зустрічей, занять з елементами тренінгу, які носять виховний характер;

3) міжгруповому рівні – робота груп старших курсів з молодшими. За принципом група "шефів" допомагає групі "підшефних". Особливого значення така робота має для студентів першого курсу, які адаптуються до умов навчання у вищому навчальному закладі. Старшокурсники допомагають адаптуватися до умов навчання, а їх діяльність мають скоординувати та направляти в раціональне русло викладачі-куратори.

Всі перераховані рівні педагогічних умов сприяють формуванню професійної компетентності у майбутніх фахівців соціальної роботи. Відповідно до визначених нами педагогічних умов формування професійної компетентності нами виділено наступні завдання роботи куратора:

1. Розробка спеціальних кураторських годин з елементами тренінгу для студентів спеціальності "соціальна робота".

2. Активізація виховної роботи із залучення студентів до інших форм позааудиторної роботи, що реалізуються в умовах вищого навчального закладу серед студентів (наприклад, творчих секцій, волонтерських об'єднань, студентських ЗМІ та ін.).

4. Заохочення активності всіх представників групи та створення дружньої привітної атмосфери всередині студентського колективу.

5. Організація зустрічей з практиками соціальної роботи та роботодавцями.

6. Організація культурного дозвілля у формі екскурсій пам'ятками культури, відвідування театрів, музеїв, виставкових центрів, кінотеатрів та ін.

7. Залучення студентів до участі у місцевих, регіональних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах.

Висновки. Інститут кураторства має безперечно вагомий вплив на формування професійних якостей майбутніх фахівців соціальної сфери оскільки є однією із педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників. Викладач-куратор груп майбутніх спеціалістів соціальної сфери має спланувати кураторські години таким чином, щоб у них приділялося достатньо уваги вихованню духовних та моральних якостей студентів, сприяння самоактуалізації та самовиховання студентів, розвитку почуття відповідальності та людяності, що у цілому буде позитивно впливати на формування професійних якостей. В своїй діяльності куратор має тісно співпрацювати з представниками адміністрації навчального закладу, іншими кураторами, органами студентського самоврядування, а також з державними та громадськими організаціями соціальної сфери.

Використані джерела

1. Голубова Г.В. Педагогічні умови розвитку обдарованості студентів [Електронний ресурс] / Г.В. Голубова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm
2. Давіденко Н.О. Куратор академічної групи – вихователь, науковець, організатор у вищих технічних закладах освіти / Н.О. Давіденко // Педагогические науки / Методические основы воспитательного процесса. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_DN_2007/Pedagogica/20723.doc.htm
3. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи (методичні рекомендації) / [під редакцією Н.К. Желябіної]. – Запоріжжя: ЗДІА, 2007. – 67 с.
4. Красносільська Н.С. Підготовка майбутніх кураторів академічних груп до виховної роботи зі студентами [Електронний ресурс] / Н.С. Красносільська. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua/>
5. Литвин І.В. Структура взаємин академічної групи як показник її згуртованості [Електронний ресурс] / І.В. Литвин. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>
6. Осипова Т.Ю. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. / Т.Ю. Осипова, І.О. Бартенева, О.О. Біла; [за заг. ред. Т.Ю. Осипової]. – Одеса: Фенікс, 2006. – 228 с.
7. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / [О.М. Пехота та ін.]. – К.: В-во А.С.К., 2003. – 240 с.
8. Словник української мови: академічний глумачний словник: в 11 томах [Електронний ресурс]. – Том 10, 1979. – 441 с. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/umova>
9. Шенкнехт Ю.И. Функции куратора студенческой группы ГОУ ВПО Алтайский государственный технический университет им. И.И. Ползунова г. Барнаул [Електронний ресурс] / Ю.И. Шенкнехт, М.Ю. Коваль. – Режим доступу: <http://elib.altstu.ru/elib/disser/conferenc/2010/02/pdf/342shenkneht.pdf>

Volkovnytska T.N.

TUTORING WORK OF ACADEMIC GROUP OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION AS THE PEDAGOGICAL CONDITION OF FUTURE SPECIALISTS FORMATION

The article discusses the features and main directions of the supervisor and their importance in the professional formation of future social workers in extracurricular work in a university.

Key words: conditions, extracurricular work, curator, curator of tasks, functions curator, curatorial hours.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2013 р.